

Základní zásady pracovního práva

po 1. lednu 2007

© JUDr. Dana Hrabcová Ph.D.

OBEČNÁ ČÁST

Cíle nové právní úpravy pracovněprávních vztahů

- Zamýšlené zásadní změny právní úpravy pracovněprávních vztahů:
 - **Odstranit izolovanost** p. p. jako právního odvětví - reflektovat právní a společenské prostředí v němž se uskutečňuje.
 - **Modernizovat** práv. úpravu pracovněprávních vztahů jako celek (ZoZ, ZoIP, ZP)
 - Zavést **subsidiární/delegovanou působnost OZ** – v ZP jen nejnútnejší odchylky
 - **Posílit smluvní volnost** - postavit na soukromoprávní zásadě co není zakázáno, je dovoleno.
 - **Sloučit právní úpravu** závislé práce do jednoho předpisu a zpřehlednit ji.
 - Vyloučit ze ZP podrobnou úpravu BOZP a soustředit ji do **zákona o BOZP**
 - Vyloučit ze ZP právní úpravu náhrady škody z odpovědnosti zaměstnavatele za pracovní úrazy a nemoci z povolání a zřídit tzv. **úrazové pojištění zaměstnanců**.
 - Vyloučit ze ZP podrobnou úpravu principu **rovného zacházení a zákazu diskriminace** a podřadit pod komplexní úpravu antidiskriminačním zákonem,
 - provázat p. p. vztahy podle ZP se zákonem o zdravotní péči (zařízení

Prameny právní úpravy pracovněprávních vztahů

- **Zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce**
- **+ zák. č. 264/2006 Sb., tzv. změnový zákon**
- mění ZoZ, zákon o IP, zákon o KV, zákon o dani z příjmů a další.
- ***ZP má charakter kodexu - je do něj zapracován dosavadní zákon o mzdě, zákon o platu, zákon o cestovních náhradách, zákon č. 120/1990 Sb., o „pluralitě odborů“, + do textu pak i zásadní ustanovení prováděcích předpisů a některé významné ustálené judikáty.***
- ***Namítané nedostatky nového zákoníku práce***
*ZP se vytyká cca 70 věcných a legislativních nedostatků - bližší informace viz **tisk č. 105** z V. volebního období PS PČR na stránkách www.psp.cz, event. stránky AKV <http://www.volny.cz/akv/> či www.cmkos.cz*
- ***Pokus o odstranění technickou novelou – stav legisl. prací k datu***

Předpisy související se zákoníkem práce

- **Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník**, ve znění pozdějších předpisů
- **Zák. č. 309/2006 Sb.**, kterým se upravují další požadavky **bezpečnosti a ochrany zdraví při práci** v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (*zákon o zajištění dalších podmínek BOZP*)
- **Zák. č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání**
- **Zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**
- **Zák. č. 251/2005 Sb., o inspekci práce**
- **Zák. č. 118/2000 Sb., o ochraně zam-ců při plateb. neschopnosti zam-tele**
- **Zák. č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zam-ců - posun úč. (2009)**
- **Zák. č. 187/ 2006 Sb., o nemoc. pojištění - posun úč. - zák. 585/2006 Sb.**
- Nový návrh tzv. **antidiskriminačního zákona** – dosud v legislativním procesu
- Návrh **zákona o zdravotní péči** - nebyl schválen, předložen znovu

Prováděcí předpisy k zákoníku práce

(k datu)

- **Nař. vl. č. 567/2006 Sb.**, o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém prac. prostředí
- **Nař. vl. č. 590/2006 Sb.**, kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osob. překážek v práci
- **Nař. vl. č. 589/2006 Sb.**, kterým se stanoví odchylná úprava prac. doby a doby odpočinku zaměstnanců v dopravě
- **Nař. vl. č. 564/2006 Sb.** o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě
- **Vyhl. č. 577/2006 Sb.**, kterou se pro určení výše náhrady za spotřebovanou pohonnou hmotu stanoví průměrná cena pohonných hmot
- **Vyhl. č. 600/2006 Sb.**, o stanovení tropických nebo jinak zdravotně obtížných oblastí pro účely dodatkové dovolené
- **Vyhl. č. 549/2006 Sb.** o stanovení výše zákl.sazeb zahr.stravného - r. 2007

Předmět úpravy ZP + def.závislá práce

§ 1 - ZP upravuje pracovněprávní vztahy

- = vztahy při výkonu závislé práce,
- = právní vztahy kolektivní povahy,
- = za prac. právní vztahy se považují i vztahy předsmělní.

§ 2 odst. 4 - DEFINICE ZÁVISLÉ PRÁCE - ZNAKY:

- Vztah nadřízenosti a podřízenosti,
- osobní výkon práce,
- podle pokynů zaměstnavatele,
- jeho jménem,
- za mzdu, plat nebo odměnu za práci,
- v pracovní době nebo jinak dohodnuté době,
- na pracovišti zaměstnavatele nebo jiném dohodnutém místě,
- na náklady a odpovědnost zaměstnavatele.

(přesun kompetencí z ÚP na IP – státní odborný dozor)

Předmět úpravy ZP + principy

§ 2 odst. 5 - *agenturní práce*

§ 2 odst. 6 - *zákaz dětské práce – vazba na § 121 ZoZ*

§ 3 (*zákaz tzv. „ŠVARC SYSTÉMU“*)

- **Závislá práce může být konána jen v p.p. vztazích**

Zákonný výčet základních pracovněprávních vztahů:

- **Pracovní poměr**
- **Dohody o pracích konaných mimo PP**

Základní zásady ZP

§ 2 odst. 1 ZÁSADA CO NENÍ ZAKÁZÁNO JE DOVOLENO

Odchylná úprava práv nebo povinností v p. p. vztazích

- **ABSOLUTNÍ ZÁKAZ** = nikdy
 - pokud to zákon **výslovně zakazuje** – výčet v ust. § 363 odst. 2
 - od účastníků p. p. vztahů
 - od ustanovení, která odkazují na **použití občanského zákoníku**
- **RELATIVNÍ ZÁKAZ** = ve stanovených případech s podmínkou
 - od ust. **ukládajících povinnost**, pokud nejde o odchýlení ve prospěch zaměstnance,
 - od ust., kterými se zpracovávají **předpisy Evropských spol.** - §363 odst. 1, pokud nejde opět o odchýlení ve prospěch zaměstnance,
 - v ust. upravujících **náhradu škody** – není - li v ZP stanoveno jinak.
- **ZÁKAZ OBECNĚ OBSAHOVĚ VYMEZENÝ (VÁGNÍ)**
Pokud z povahy ustanovení ZP nevyplývá, že se od něj není možné odchýlit = dovozujeme z dikce přísl. ustanovení

Základní zásady ZP-2

- § 2 Odst. 2 SMLUVNÍ PRINCIP

K odchylné úpravě práv a povinností může dojít jen:

- **Smlouvou** - pracovní smlouva, kolektivní smlouva či jiná smlouva
(*obecně upravuje § 325 ZP*)
- **vnitřním předpisem**, ovšem jen za podmínek daných tímto zákonem
(*zejm. § 305 a 306*)

§ 2 odst. 3 - OMEZENÍ u mzdových, resp. platových a ost. práv
(*tzv. mini max*)

- §13 odst. 1 SMLUVNÍ PRINCIP při vzniku p.p. vztahů Vznik jen se souhlasem FO a zaměstnavatele

Aplikace Občanského zákona v p.p. vztazích

■ § 4 - DELEGAČNÍ PRINCIP

= OZ se použije jen tehdy, pokud to ZP STANOVÍ

I když tak činí, použití jeho ustanovení v některých případech vylučuje!

Např:

- zaměstnavatel PO – *postavení a jednání § 20 a násl.OZ (vč. pověření)*
- zaměstnavatel FO – *způsobilost - specificky § 10 ZP
zbavení, omezení - §10 OZ*
- zastoupení - *pro všechny účastníky p.p. vztahů -
ZP odkazuje v § 12 na ust. § 22 a násl. OZ*

Aplikace OZ v p.p. vztazích

- **Právní úkony** – v § 18 ZP odkazuje na přísl. ust. OZ
- vylučuje však § 51 OZ – inominátní smlouvy, pokud by odporovaly účelu ZP!
- v § 19 však ZP specificky upravuje **NEPLATNOST** p.ú.
- § 20 ZP – v prac. právu oproti OZ relativní neplatnost !
- § 21 ZP – neplatnost pro nedostatek formy – specificky ZP
- nově dohoda o formě - s vyloučením prac. smlouvy
- § 28 ZP – OZ nelze použít pro **KS** = *postup, konverze, odporovatelnost, odstoupení pro tíseň ...* - platí zákon o kol. vyjedn.

Aplikace OZ v p.p. vztazích

- **§ 324 ZP - Bezdůvodné obohacení – řídí se OZ,**
ale v **§ 331** při **úpravě promlčecí doby** (jinak odkaz na OZ), však ZP pro **bezdůvodné obohacení v p.p. upravuje specificky ochranu dobré víry zaměstnance**, který v ní přijal neprávem nebo omylem vyplacené částky
+ promlčecí lhůtu stanoví oproti OZ na 3 roky.
- **§ 333 Počítání času** – odkaz na § 122 OZ
v odst. 2 zakotvuje pro pracovní právo

!VÝLUČNĚ HMOTNĚPRÁVNÍ LHŮTY!

= nutno účastníku i soudu **ve lhůtě doručit!**

Aplikace OZ v p.p.vztazích

■ § 326 ZP Závazky v p.p. vztazích

odkazuje na OZ, ale:

- vylučuje použití pojmu *odstupné* podle OZ na *odstupné* podle ZP.
- vylučuje použití § 518 OZ (*zrušení smlouvy pro prodlení věřitele s oznámením, že na plnění trvá*) pro pracovní smlouvy, kol. smlouvy a dohody o pracích konaných mimo p.p.

■ **§ 329 ZP- promlčení** - odkaz na OZ

■ **§ 330 ZP - prekluze** - upravuje ZP sám výčtem
- jen zcela ojedinělé případy.

Doručování v pracovněprávních vztazích

ZP - specifická úprava - vychází ze specifík p.p. vztahů

■ § 334 – 336 **Doručování zaměstnavatelem**

1. *osobně na pracovišti,*
2. *osobně v bytě nebo kdekoli bude zastižen,*
3. *prostřednictvím sítě nebo služby e-komunikací.*

NENÍ LI TO MOŽNÉ, prostřednictvím provozovatele pošt. služeb

■ **ochrana zaměstnavatele FIKCÍ**

■ **odkaz na § 48 OSŘ** při doručování **advokátům**

§ 337 **Doručování zaměstnancem** (bez fikce)

1. *zpravidla osobním předáním v místě sídla zaměstnavatele*
2. *se souhlasem zam-tele prostřednictvím sítě e- komunikací*

Další základní zásady p. p. vztahů

- § 13 odst. 1 - ZÁSADA SMLUVNÍ
p.p. vztahy jen se souhlasem FO a zaměstnavatele
= zákaz nucené práce
- § 14 odst. 1 a 2 - ZÁKAZ ZNEUŽITÍ POSTAVENÍ
= zákaz šikany (mobing, bossing)
a postihu za domáhání se práv
- § 13 OSTATNÍ ZÁSADY
= resp. zásadní povinnosti zaměstnavatele
odst. 2 písm. g) – ZAJIŠŤOVACÍ INSTITUTY
! JEN SRÁŽKY ZE MZDY!!!

Zásada rovného zacházení a zákazu DISKRIMINACE

- § 16 ZP - RÁMCOVÁ definice, přesto stanoví základní principy
Chybí antidiskriminační zákon – za tohoto stavu zejména proces obrany blíže pro zaměstnávání vymezuje jen § 4 ŽoZ (? lze použít analogie iuris?)
- *Veřejnoprávní ochrana před diskriminací – správní řízení - ÚP*
- *? PŘÍMÝ horizontální účinek směrnic ES? (§ 363/1)*
 - *především Směrnice 2000/43/ES*
 - *Směrnice 2000/43/ES (tzv. rasová Směrnice)*
 - *Směrnice 76/207/EHS ve znění Směrnice 2002/73/ES (směrnice pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání)*
- **POZOR! ust. § 133a OSŘ - obrácené (resp. dělené) důkaz. břemeno**
Cít: „Skutečnosti tvrzené o tom, že účastník byl přímo nebo nepřímo diskriminován na základě svého pohlaví, má soud ve věcech pracovních za prokázané, pokud v řízení nevyšel najevo opak.“

Odměňování práce

*Úprava začleněna do ZP,
zachovány dva rozdílné systémy odměňování
podle typu zaměstnavatele*

- Mzda - §109 odst. 2 ZP – omezení jen v dolní hranici
*Peněžité plnění a plnění peněžité hodnoty (naturální mzda),
poskytované za práci nestanoví li zákon jinak*
- Plat - § 109 odst. 3 ZP - kogentní - § 122 ZP určení platu
*Peněžité plnění poskytované za práci u zaměstnavatele, kterým je
stát, USC, stát. fond, příspěvková organizace ...*
- +Odměna z dohody - § 109 odst. 5 ZP
*Peněžité plnění poskytované u všech zaměstnavatelů na základě
dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr – OOV*

PRINCIP SPRAVEDLIVÉ ODMĚNY

+ Princip ochrany mzdy (platu)

- **Výše minimální mzdy - § 111 ZP** - obecná minimální cena práce
Omezuje smluvní volnost účastníků, zakládá povinnost sjednat mzdu nejméně ve výši stanovené obecně platným předpisem + doplatek v případě, že jí zam-ec nedosáhne.
- **Minimální výše zaručené mzdy - § 112 ZP + NV 567/2006**
Mzda nebo plat, na něž vzniklo zaměstnanci právo podle ZP, smlouvy, vnitř. předpisu, mzd. nebo plat. výměru – mzdové a platové tarify
+
Minimální rozsah a výše příplatků
přísl. ust. části šesté hlavy II. a hlavy III. ZP, ztížené pracovní podm. NV 567/2006
Minimální výše odměny za prac. pohotovost
- §140 ZP prac. pohotovost není výkonem práce - nepřísluší mzda
- **Ochrana splatné mzdy před neoprávněnými srážkami**
- § 145 – §150 ZP smluvní princip prolomený jen pravomocným rozhodnutím org.státu
- **Ochrana při výplatě mzdy** - § 141 – §142 ZP splatnost a výplata mzdy a platu
!!! § 143 srážky na účet na žádost zam-ce